

Puntdevista 78. La pandèmia, una prova per a les innovacions educatives (9/10/2020)

Com he escrit en diverses ocasions, en els moments actuals sembla que és obligatori que les escoles siguin innovadores. Hi ha encontres d'escoles innovadores, xarxes d'escoles innovadores, etc., de manera que podríem pensar que la capacitat imaginativa de les nostres escoles és realment molt gran.

No vull entrar a analitzar quantes de les suposades innovacions ho son realment o, en molts casos es tracta de retrocedir a propostes pedagògiques que ja varen sortir a inicis del segle passat, com és el cas del mètode de projectes; segurament deuen ser innovacions pel centre escolar en qüestió, però difícilment ho son pel conjunt dels sistema. Costa pensar que això mateix pogués succeir en el sistema sanitari, posem per cas, on els avenços es produeixen superant el ja conegut i compartit fins al moment. Sempre he dit que en el camp educatiu ens poden molt les paraules ben-sonants, que moltes vegades ens impedeixen arribar al fons de les qüestions.

Naturalment que sempre ens cal avançar per trobar cada vegada millors solucions als problemes específics que l'educació escolar planteja en cada lloc i moment, como passa en tots els àmbits del coneixement i la tecnologia. Però sense oblidar que l'important és la solució del problema, i no pas els canvis metodològics o organitzatius per ells mateixos. I els problemes educatius a resoldre poden ser d'indole molt diversa: actitudinals, de relació social, ... i també d'aprenentatge. Per això, quan una escola manifesta que ha introduït una innovació en la seva manera d'actuar, el primer que hauria de fer és justificar-la, explicitant els problemes que volen resoldre i argumentant, d'inici, els fonaments pedagògics que acrediten la proposada innovació. Després, naturalment, caldrà fer el corresponent seguiment de la seva aplicació sota dos principis fonamentals: vetllar perquè no hi hagi efectes negatius per als participants, i demostrar que el problema o problemes a resoldre efectivament han millorat si no desaparegut totalment. Tampoc és diferent d'allò que succeeix en altres àmbits, oi?

La trista situació pandèmica que estem vivint i que no sabem quant durarà, ha posat a prova molts aspectes de la nostra vida quotidiana, laboral, social, també d'aprenentatge. Solament cal pensar en la quantitat de persones que s'han vist obligades a redefinir la seva activitat laboral, amotllant-se a les exigències del tele-treball, posem per cas. Altre tant ha passat en el cas dels estudiants de les diverses institucions i nivells educatius, on l'estudi a casa es converteix en una necessitat per no perdre la possibilitat de seguir els estudis. No cal dir que les institucions "on line" han estat les que menys han hagut d'introduir canvis, però els docents de la resta han hagut d'adquirir habilitats professionals per atendre els alumnes fora de les aules. I sembla que la cosa va per llarg.

Doncs bé, aquesta situació ofereix la possibilitat de verificar si les propostes considerades innovadores han ajudat efectivament als alumnes a superar més fàcilment les dificultats que planteja la nova situació. Concretament, es podria verificar si mantenen una major motivació pels aprenentatges escolars, si tenen

l'hàbit de superar les dificultats de l'estudi a casa, si tenen iniciativa per seguir aprenent pel seu compte, si dominen l'accés a les fonts informatives, siguin digitals o no, si adquireixen i consoliden els aprenentatges proposats, etc. Ara és una bona ocasió per verificar, tornant a l'exemple anterior, les bonances del mètode de projectes que alguns centres presenten com la millor i gairebé única metodologia per a l'aprenentatge escolar.

I atès que moltes vegades es presenten les innovacions com a accions que disminuiran, si no eliminaran, la possible iniquitat del sistema, també és una qüestió que es pot verificar, advertint, per exemple, si els alumnes amb dificultats o amb contextos socials deprivats, han superat millor els mesos de tancament de les escoles i les possibles quarantenes de les seves aules. Perquè si la funció de l'escola és preparar per a la vida real, la que ara ens toca és la de seguir aprenent en llocs i ritmes diferents dels habituals.

En tot cas, la nova situació pot ajudar a replantejar-se estratègies didàctiques realment efectives per a tots els alumnes, especialment per als qui més ho necessiten, més enllà de modes i grans declaracions. L'aprenentatge, cal recordar-ho, és sempre una activitat personal, si bé es pot realitzar al costat i amb la col·laboració dels altres. Però el que realment ara es posa a prova és la capacitat de cada alumne de seguir aprenent malgrat no pugui anar cada dia a l'escola i no tingui el contacte directe del docent. Dic directe, perquè els docents sempre han de ser presents, d'una manera o altra.

Jaume Sarramona

(www.sarramona.net)